

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

1750

Caput I. De notione, variisque generibus Theologiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83620)

IN LIBROS DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS PROLEGOMENA.

IVINARUM RERUM DISCIPLINAM, quam propriè sapientiam nuncupari, affirmat in lib. XIV. cap. I. de Trinitate maximum Catholicæ Ecclesiæ lumen, ac firmamentum Augustinus, non solum contentiosam illam, quam Scholasticam dicunt, & quæ sublimiori & longè jucundiori, quam appellant dogmaticam, viam sternit, eamque validissimo præsidio tutatur, verum etiam hanc ipsam, in qua Fidem, Sanctorumque dogmata contra impiorum machinamenta vindicamus ac propugnamus, quantum vires tenuissimi ingenii mei suppetunt, adolescentibus nuper Philosophiæ doctrina formatis, Divino implorato Numine, tradere aggredior. Quoniam verò quisquis in novam aliquam facultatem intendit animum, quænam ea sit, quæ præsertim comprehendat, qua methodo teneatur, quidque voluptatis afferat, non mediocri solet inquirere solitudine; huic ego morem gerens Isagogicam Diatribam præmittere excogita-

vi: ut habita instituti mei ratione, in ipsoque limine dicendorum varietate, & utilitate perspecta, arduum quidem iter, sed felicitatis decorisque plenum arripiat. Etsi enim ego talis profectò non sum, qui vel eruditione, vel argumentorum copia Scholasticas disputationes efficere possim pleniores; dabo tamen operam, ut pluribus antiquorum Scriptorum dumetis purgata, ac interdum Recentiorum flosculis, placitisque conspersa amplior videatur via, quam juniores in scholarum latebris versaturi animo ingrediantur alacriori. Illud autem me consecuturum esse confido, si Augustinenses discipuli, quorum tantummodò causa universam Theologiam his libris mandare satago, una cum his elucubrationibus Opera Sanctissimi Protoparentis assidue legant, & pervolent. *humiliter orantes misericordie Dominum, ut eundem spiritum intelligentiæ legentes accipiant, quem ille accepit ut scriberet; & eandem illuminationis gratiam adipiscantur, ut discant, quam ille adeptus est, ut doceret.* S. Fulg. Lib. II. de Verit. Præd. & Grat. cap. 18.

C A P U T I.

De notione, variisque generibus Theologiæ.

S U M M A R I U M.

1. Quanam facultas veniat sub generali appellatione Theologiæ;
2. Pagani triplicem habuerunt Theologiam: nimirum fabulosam, naturalem seu physicam, & civilem,
3. & 4. Reprobatur universa idololatrarum gentium Theologia.
5. Definitio Theologiæ, ac discrimen inter infusam, & acquisitam.
6. Divisio Theologiæ in positivam, scholasticam, & mysticam.
7. Divisio ulterior in Theologiam Polemicam, Dogmaticam, & Adiaphoram Polemicam, & Adiaphoram. Item in Theologiam Dei, Beatorum, ac viatorum.

I. Quanam facultas veniat sub generali appellatione Theologiæ.

ITAQUE altissimam hanc facultatem Græco vocabulo *Theologiam* appellamus, quo significari intelligimus de *Divinitate rationem, sive sermonem*, ait lib. VIII. de Civit. Dei cap. I. S. P. Augustinus. Nam Græca lingua Deum dicimus Θεός, sermonem verò τὸν λόγον. R. P. Berti Theol. Tom. I.

Qua generali appellatione omnem de supremo Numine orationem, sive per scientiam ac disputationem instituta sit, sive fabulis, Rhetorumque figmentis exulta, sive sacra, sive superstitiosa ac profana, non incongruè dicere possumus Theologiam. Iapropter quæ de sum-

A

sum-

summo Deo tradidit Plato, & quæ de idolorum cultu Numa Pompilius, laudato nuper libro cap. 9. Magnus Augustinus Theologiæ nomine haud veritus est insignire. Sed quemadmodum naturali ratione ducti vix divinam attingimus existentiam, ac nonnulla summi Dei attributa, quæ humanam nullatenus superant perceptionem; ita naturalis illa Platonis, aliorumque Philosophorum supremæ causæ notitia ad Ontologiam, non ad specialem aliquam Sapientiam videtur spectare. Quæ verò de Gentium diis veteres idololatræ commenti sunt, tantum Theologiæ nomine censenda erunt indigna, quantum longè recedunt à veritate. Theologos ergo propriè dicimus, quos ex revelatis arcanis de divinitate audimus discentes, ut rectè observarunt Budæus in Commentariis, & in Prolegomenis Dionysius Petavius. Atque inde promanavit Theologorum nomen; quo primum appellatos novimus Christi discipulos ab Areopagita in suo, ut creditur, de Divinis nominibus libro, ubi ait: *Aderat & Petrus supremum decus, & antiquissimum Theologorum culmen.* Hactenus de vocabuli significatione.

2.
Pagani triplicem habuerunt Theologiam: nimirum fabulosam, naturalem, & civilem.

Pagani triplicem Theologiam habuerunt: Fabulosam, qua utebantur in theatris vario carminum genere ad numinum suorum flagitia, erroresque narrandos; hujusque Ethnicorum poetarum pleni sunt libri: Naturalem ac physicam, per quam Deorum genus philosophi scrutabantur, ut præstiterunt olim Cicero in libris de Natura Deorum, Macrobius in Saturnalibus, nec non posterioribus temporibus Lilius Giraldu Ferrariensis, Vossius, & quos contra Polytheos disputans opportuniori loco commemorabo: Civilem denique, quæ in urbibus commorantes, & confluentes ad templa erudiebat circa ritus ac sacrificia ad cultum peragenda Deorum. Quam postremam Numa septem Latinis, ac septem Græcis libris explicuit, quos erutos ex agro Petilii sub Janiculo à cultoribus altius terram molientibus, refert Livius Historiarum XL. ad annum Urbis Condite DLXXIII, fuisse Senatus judicio concrematos.

3.
Reprobatur universa Idololatræ Theologia.

Universam hanc idololatræ gentium Theologiam perstringit Apostolus in Epist. ad Rom. cap. 1. v. 23. his verbis: *Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentum.* Quibus redarguit primò eos, qui corporeos homines supersticioso cultu venerati sunt,

non solum Romanos, sed & Græcos, & Persas, aliosque populos mortales Deorum turmas sacrilega religione profecutos; quamquam unicuique naturali rationis acumine notum est, quod de vero Deo scripsit Antiphanes, ὁ φθαρτὸς ἐν ὁράτοι, ἀδελὴ ὅμοι, *oculis non videtur, nemini est similis.* Quare imbecilles infirmosque Deos ipsos fatetur in Epistola ad Matrem Alexander Rex Macedonum invictissimus, ut rectè in libro de idolorum vanitate Cyprianus, Felix in Octavio, & Athenagoras in Apologia pro Christianis. Et deinde damnat Paulus Aegyptios, quorum aquatica, terrestria, & volucra numina commemorant Theophilus Antiochenus, Strabo, Philo, atque Virgilius, Juvenalis synchronusque Paulo Lucanus. At quoniam Deorum gentium vanitatem modò refutare non vacat; audiatur D. Thomas hæc ad Apostoli testimonium adjiciens: *Videtur autem Apostolus triplicem Theologiam tangere Gentilium. Primò quidem civilem, quæ observabatur à Pontificibus in adoratione idolorum in templo, & quantum ad hoc dicit: Et mutarunt gloriam incorruptibilis Dei. Secundò Theologiam fabularem, quam poeta tradebant in theatris, & quantum ad hoc dicit: Qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium. Tertiò Theologiam naturalem, quam observaverunt Philosophi in mundo partes mundi colentes, & quantum ad hoc dicit: Et coluerunt, & servierunt creaturae potius, quam Creatori.* Hæc D. Thomas.

Eandem idolis addictæ Gentilitatis Divinam, si ita fas est nominare, scientiam jure, ac merito S. Pater Lib. VIII. de Civit. Dei c. 5. Platoniorum Theologia existimat deteriorem. Nam qui hanc olim sectati sunt, licet fidei lumine destituti, esse unam universorum causam, unumque beatitudinis largitorem nequaquam dubitaverunt. *Cedat eis igitur, sic eximius Ecclesiæ Doctor effatur, non solum theologia illa fabulosa Deorum criminibus oblectans animos impiorum; nec solum etiam illa civilis, ubi impuri Demones terrestribus gaudiis deditos populos Deorum nomine seducentes, humanos errores tanquam suos divinos honores habere vcluerunt: ubi ad spectandos suorum criminum ludos cultores suos tanquam ad suum cultum studiis immundissimis excitantes, & sibi delectabiliores ludos de ipsis spectatoribus exhibentes: ubi si qua velut honesta geruntur in templis conjuncta sibi theatrorum obscenitate turpantur, & quæcumque turpia petuntur in theatris comparata sibi*

4.
Prosecutio.

sibi templorum feditate laudantur. Et ea, quæ Varro ex his sacris, quasi ad cælum & terram, rerumque mortalium semina interpretatus est, quia nec ipsa illis ritibus significantur, quæ ipse insinuare conatur, & ideo veritas conantem non sequitur: & si ipsa essent, tamen animæ rationali, quæ infra illam creaturæ ordine constituta sunt, pro Deo suo colenda non essent, nec sibi præferri debuit tanquam Deos eas res, quibus ipsam prætulit verus Deus. Et ea, quæ Numa Pompilius revera ad sacra ejusmodi pertinentia secum sepeliendo curavit abscondi, & aratro eruta Senatus jussit incendi. His autem prædictas superstitiones Theologiæ species & enumerat Augustinus, & quasi in existimatione habendæ sint, luculenter demonstrat.

5. Verum mitto profanorum hominum rudimenta, & ad Theologiam nostram sermonem verto. Quam definire possumus rerum divinarum vel ex naturaliter cognitis, vel ex revelatis principiis comparatam doctrinam. Et sic ex principiis naturaliter notis deducitur, pertinet, ut jam diximus, ad Ontologiam, seu Metaphysicam, quæ singularum rerum creaturarum, ac supernarum inquirat essentiam. Si autem ex iis, quæ per revelationem innotescunt proficiatur, erit illa Theologia, quæ particularem constituit sapientiam; & quæ nonnullis divinitus animo illabitur, qualem habuere Salomon, & Apostoli, qui Spiritu Sancto repleti, ceperunt loqui magnalia Dei, nec non Sanctorum plurimi, etiam feminae, ut nostri Ordinis Sanctimonialis Clara, quæ non semel de altissimis Fidei nostræ mysteriis fertur differuisse. Sed ut plurimum studio ac labore comparanda est; nam Spiritus ubi vult spirat, & prout vult, gratiarum charismata dividit. Habes hinc, ut arbitror, discrimen inter *infusam*, & *acquisitam* Theologiam.

6. Porro hanc ratione methodi dividunt in Positivam, Scholasticam, & Mysticam. *Positivam* aliqui eam dicunt, quæ non servatis dialecticæ præceptis fusiori quodam dicendi genere divinam Scripturam, Fideique exponit mysteria: sed alii dictam putant, quod sua principia supponat, atque ex sacris literis, Apo-

stolicis Traditionibus, & Catholicæ Ecclesiæ statutis suas inferat positiones. Scholasticam nuncupamus Theologiam illam, quæ ad syllogisticæ artis regulas sese accuratius accommodat, neque à priori diversa est, nisi methodo disputandi: unde qui servato verborum delectu & ampliori oratione sua ex Theologicis fontibus deprompserit argumenta, non tam Scholasticam, quam Positivam tenere is videbitur Theologiam; eritque hac temporum ætate auditoribus suis haud ingratus, sive in rerum divinarum contemplatione, sive in iis, quæ ad formandos mores pertinent, occupabitur: etenim hæc Theologia præstat utrumque, & pro argumenti diversitate *Speculativa* dicitur, & *Moralis*. Mysticam porro nominamus illam, quæ non in sola contemplatione versatur, sed in Deum dirigit cordis affectum: de qua possumus ea verba Davidis usurpare Pl. xi. 7. *Eloquia Domini eloquia casta: argentum igne examinatum, probatum terra, purgatum septulum.*

7. Ratione autem argumentorum, quæ Theologo pertractanda sunt, dividere possumus Theologiam in Polemicam, Dogmaticam, & Adiaphoram. *Polemica*, idest bellatrix, ea est, qua cum hæreticis, ceterisque fidei hostibus sumemus contentionis, ea nempe, quæ in dirimendis Controversiis inter Fideles & Etherodoxos tota versatur. *Dogmaticam* ego quidem illam appello, quæ Patrum placita, sententiasque ad trutinam revocat; quippe *Dogma* idem est, ac scitum, vel decretum, etiam si *Polemicæ* Theses sermonis usus & consuetudo *Dogmaticæ* indiscriminatim denominet. *Adiaphoram* autem dico, quæ absque fidei discrimine, errorisque periculo exercitationis causa inter Doctores exagitur, ut cum de suis distinctionibus Scoti, ac Divi Thomæ discipuli digladiantur. Denique ratione subjecti dividi potest Theologia in Theologiam *Dei*, *Beatorum*, ac *Viatorum*, quæ proculdubio satis solo nomine comprehenduntur. Atque hanc Theologiæ partitionem si quis minus aptam arbitrabitur, alteram fortasse meliorem excogitet proprio Marte, vel consulat initio sui Apparatus Petrum Annatum.

CAPUT II.

Num Scholastica Theologia, quæ Dialecticam in usum assumit sit penitus abjicienda?

SUMMARIUM.

1. 2. Hæretici ferè omnes in Scholasticam Theologiam contumeliosè debacchantur. R. P. Berti Theol. Tom. I.

3. Cur hæretici nostras Cathedras parvipendant?

A 2

4. 5. 6. Theo-